

ISSN 2311-5491

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Серія 5

Педагогічні науки:
реалії та перспективи

Випуск 69

Київ
2019

ФАХОВЕ ВИДАННЯ
затверджено наказом Міністерства освіти і науки України (додаток 7)
від 21.12.2015 р. № 1328 (педагогічні науки)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 23508-13348 ПР від 03.08.2018 р.

**Науковий журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)**

Офіційний сайт видання: www.chasopys.ps.npu.kiev.ua

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 14 від 05 червня 2019 р.)

Редакційна рада:

- В. П. Андрущенко* – доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (голова Редакційної ради);
В. І. Бондар – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Р. М. Вернидуб – доктор філософських наук, професор;
В. Б. Євтух – доктор історичних наук, професор, академік НАН України;
І. І. Дробот – доктор історичних наук, професор;
М. І. Жалдак – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
А. А. Зернецька – доктор філологічних наук, професор;
Л. І. Мацько – доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
О. С. Падалка – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
В. М. Синьов – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Г. М. Торбін – доктор фізико-математичних наук, професор (заступник голови Редакційної ради);
М. І. Шут – доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України.

Редакційна колегія серії:

- В. І. Бондар* – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
О. В. Биковська – доктор педагогічних наук, професор;
В. В. Борисов – доктор педагогічних наук, професор;
Л. П. Вовк – доктор педагогічних наук, професор;
Беата Гурніцка – доктор Phd Опольського ун-ту (Республіка Польща);
М. І. Жалдак – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
М. С. Корець – доктор педагогічних наук, професор;
Л. А. Куліш – кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар);
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор (головний редактор);
М. М. Марусинець – доктор педагогічних наук, професор;
В. Д. Сиротюк – доктор педагогічних наук, професор;
В. М. Слабко – доктор педагогічних наук, професор;
Фабіан Андрушкевич – доктор педагогічних наук, професор (Опольський ун-т, Республіка Польща);
О. П. Хижна – доктор педагогічних наук, професор;
С. М. Яшанов – доктор педагогічних наук, професор.

Н 34 **НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА.** Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 69 : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 328 с.

УДК 37.013(006)

У статтях розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи з питань педагогічної науки; розкриття педагогічних, психологічних та соціальних аспектів, які обумовлюють актуалізацію поставленої проблеми і допоможуть її вирішувати на сучасному етапі розвитку освіти.

ISSN 2311-5491

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

NAUKOWYI CHASOPYS

NATIONAL PEDAGOGICAL
DRAGOMANOV UNIVERSITY

Series 5

Pedagogical sciences:
reality and perspectives

Issue 69

Kyiv
2019

UDC 37.013(006)
H 34

PROFESSIONAL EDITION
By Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine (annex 7)
dated 21.12.2015 No 1328 (pedagogical sciences)

The State Committee for Television and Radio-Broadcasting of Ukraine
Certificate of state registration of print media Series KB 23508-13348IIP dated 03.08.2018

The journal is included in the international scientometric database
Index Copernicus International (the Republic of Poland)

Official web-site: www.chasopys.ps.npu.kiev.ua

Approved by the Decision of Academic Council of National Pedagogical Dragomanov University
(Minutes No 14 dated June 05, 2019)

Editorial council:

- V. P. Andrushchenko* – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine, Corresponding Member of NAS of Ukraine, Rector of Dragomanov NPU, (Head of Editorial Council);
- V. I. Bondar* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine;
- R. M. Vernydyub* – Doctor of Philosophical Sciences, Professor;
- V. B. Yevtukh* – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS of Ukraine;
- I. I. Drobot* – Doctor of Historical Sciences, Professor;
- M. I. Zhaldak* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine;
- A. A. Zernetska* – Doctor of Philological Sciences, Professor;
- L. I. Matsko* – Doctor of Philological Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine;
- O. S. Padalka* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of NAPS of Ukraine;
- V. M. Syniov* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine;
- H. M. Torbin* – Doctor of Physico-Mathematical Sciences, Professor (*Deputy Head of Editorial Council*);
- M. I. Shut* – Doctor of Physico-Mathematical Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine.

Editorial board of series:

- V. I. Bondar* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of NAPS of Ukraine;
- O. L. Bykovska* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- V. V. Borysov* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- L. P. Vovk* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Beata Hurnitska* – Ph.D., University of Opole (the Republic of Poland);
- M. I. Zhaldak* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of NAPS of Ukraine;
- M. S. Korets* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- L. A. Kulish* – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (*Executive secretary*);
- L. L. Makarenko* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Executive editor*);
- M. M. Marusynets* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- V. D. Syrotiuk* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- V. M. Slabko* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- Fabian Andrushkevych* – Dr. Sc. in Pedagogic, Full Professor (University of Opole, Republic of Poland);
- O. P. Khyzhna* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- S. M. Yashanov* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.

H 34 **NAUKOVYI CHASOPYS NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY. Series 5. Pedagogical sciences: realias and perspectives.** – Issue 69 : collection of research articles / the Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv : Publishers of National Pedagogical Dragomanov University, 2019. – 328 p.

UDC 37.013(006)

The articles deal with the results of theoretical studies and experimental work on pedagogical science; the disclosure of pedagogical, psychological and social aspects that cause actualization of the problem and help it to be solved at the present stage of education development of education.

3. Chernenko N. N. *Sovremennyye aspekty upravleniia riskami v uchebno-m zavedenii*. [Modern aspects of risk management in educational establishment]. Черненко Н. Н. *Современные аспекты управления рисками в учебном заведении*. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/76001827.pdf> [in Russian].
4. Tkacuk S. V. *Spetsyfika formuvannia produktovoi politykt pidpriemstv sfery posluh*. [Specificity of product policy of enterprises of service industry formation]. *Aktualni problem ekonomiky* [Actual problems of economy]. 2015. № 4. P. 220–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_4_2 [in Ukrainian].
5. Starostina A. A. *Risk-memedyment v vysshei shkole*. [Risk-management in higher school]. *Aktualnyie problem biznes-obrazovaniia: materialy X Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsyi*. [Actual problems of business-education: materials of X International scientific and practical conference]. Minsk, 2011. P. 243–245 [in Russian].

Paslavska I. S. Risk-management of the faculty of higher educational establishment

Actuality of material, stated in the article, is conditioned by the necessity of maintenance and increase of competitiveness of higher educational institutions at the market of educational services. Implementation of risk management in activity of higher educational establishment is rather new direction in the system of higher educational establishment government in Ukraine, that will give an opportunity to correct strategy of development taking into account the degree of risk, to promote effectiveness of functioning of educational establishments and provide development in the conditions of uncertainty, overcoming negative and following positive tendencies.

There are results of expert estimation and ranging of faculty risks, approximate list of faculty risks, results of analyzing of faculty web-sites, rector's and dean's reports in the article.

Management of risk in different spheres of activity is understood as development of formal methods of its exposure, analysis, estimation, determination of reason of its origin, and also application of measures in relation to the decline of risk level, distribution of possible loss between the participants of economic relations.

Risk-management or management of risks is comparatively new direction in the theory and practice of management that confidently took the place among modern methods of management.

Risk-management as a single system of management of risks must contain the control program above implementation of the set tasks, estimation of efficiency of measures that are conducted, and also the system of encouragement at all levels of organization.

Higher educational establishments must develop and inculcate the system of monitoring and authentication of risks at the market of educational services, as risks that are formed in an environment directly influence on functioning of educational establishment.

The permanent analysis of all directions of activity of educational establishment will give an opportunity timely to take measures in relation to prevention of threats and challenges, to decrease the losses of acceptance of risk decision and increase possibilities and competitiveness of higher educational establishments.

Keywords: risk, educational risk, risk-management, educational risk-management, faculty, higher educational establishment, management, system of management, educational services.

УДК 378.147:37.011.3-051

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.40>

Перерва В. В.

**МАТРИЧНА МОДЕЛЬ РІВНІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА**

Стаття присвячена виявленню раціонального інструментарію діагностики рівня сформованості професійно-термінологічної компетентності (ПТК) майбутнього спеціаліста на основі обґрунтованих та уніфікованих критеріїв і показників, які є необхідною передумовою ефективності її становлення. Так як розуміння структури є вихідним етапом розроблення методики визначення рівня сформованості, проведено аналіз компонентного складу ПТК, що являє єдність трьох компонентів: предметно-пізнавального, інтелектуально-рефлексивного та комунікативно-мовленнєвого. Становлення ПТК визначається рівнем розвитку кожного її структурного компонента. Запропоновано трирівневий аналіз кожного структурного компонента ПТК. Поєднання оцінок їх рівня сформованості забезпечує об'єктивність загальної оцінки. Критерії сформованості ПТК відповідають її компонентному складу і представлені теоретичним (гносеологічним), особистісним (мотиваційним) і практичним (комунікативним). Підкреслено визначальне значення предметно-пізнавального компонента, що проявляється у становленні й удосконаленні активного словника термінів за фахом майбутнього спеціаліста та зумовлює безпосередньо теоретичну (когнітивну) діяльність і здійснення фахівцем рефлексивної та практичної діяльності.

Наведена характеристика низького (початкового), середнього (достатнього) й високого (компетентного) рівнів сформованості професійно-термінологічної компетентності. Запропонована тривимірна матрична модель визначення рівня сформованості професійно-термінологічної компетентності майбутнього спеціаліста, що формується за результатами діагностичного дослідження рівнів сформованості кожного з компонентів ПТК.

Сформульовано основні завдання емпіричного визначення стану сформованості компонентів ПТК. Виокремлено основні групи методів дослідження рівня сформованості окремого компонента ПТК: методи визначення ступеня розуміння (володіння) термінами; виявлення особливостей застосування термінів у письмовому мовленні; самооцінки ступеня володіння термінологією за фахом і методи обробки отриманих даних.

Ключові слова: професійно-термінологічна компетентність, критерій, показник, рівень, матрична модель, майбутній учитель.

Однією з актуальних проблем сучасної педагогічної науки і практики є пошук методів і засобів, які б забезпечували одержання своєчасної, об'єктивної, достатньо повної інформації про здобуття знань, якість освіти, ефективність навчального процесу.

Питанню визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості компетентностей спеціаліста присвячені роботи багатьох дослідників: О. Бородієнко, М. Мруга, Р. Чубук та ін. (професійна компетентність); В. Нечипоренко та ін. (життєва компетентність), В. Баркасі, О. Добротвор та ін. (комунікативна компетентність), професійно-термінологічної (Н. Бодровська, Л. Вікторова, І. Власюк, Т. Денишич та ін.).

Процес формування професійно-термінологічної компетентності (далі – ПТК) майбутнього спеціаліста буде ефективним у разі створення відповідних умов і розроблення раціонального інструментарію діагностування на основі надійних та уніфікованих критеріїв і показників з метою оцінювання результатів педагогічного процесу на будь-якому темпоральному відрізку, наданні якісної та кількісної характеристики, коригування навчальних програм.

Мета статті – розроблення організаційно-методичного інструментарію експериментального дослідження, що враховує критерії, показники та рівні сформованості ПТК майбутніх учителів біології на основі аналізу її компонентного складу.

З метою усвідомлення сутності проблеми проаналізуємо дефініції понять «критерій», «показник», оскільки аналіз та уточнення понятійно-категоріального апарату й термінології є визначальною методологічною вимогою під час вивчення будь-якого явища.

Критерій (від лат. *critērium*) – здатність розрізнення; мірило, вимоги, випробування для визначення або оцінювання людини, предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації. Поняття «критерій» розглядається як підстава для оцінювання, визначення або класифікації чогось [13]. Показник – свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, процесу (в нашому випадку процесу формування методичної культури). Розмежовуючи ці дефініції, Т. Федірчик зазначає, що критерій виявляє більш загальну суттєву ознаку, згідно з якою оцінюється, порівнюється педагогічне явище, процес, якісна сформованість. Ступінь прояву критерію виражається в конкретних показниках. Тому «критерій» за своїм обсягом – ширше поняття, ніж «показник» [13, с. 307].

Критерії професійно-термінологічної компетентності мають свою систему показників, що характеризують якісні та кількісні його зміни. Отже, показник – це чіткий прояв критерію на певному етапі формування професійно-термінологічної компетентності студентів. Такий підхід до поняття сутності критерію і його характеристики використано в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Беспалько, В. Вергасова, В. Лозової, В. Чайки та ін.

Засвоєння лінгводидактичної термінології майбутніми вчителями Н. Бородіна досліджувала як складник професійного мовлення у фаховій підготовці. Стан засвоєння професійної термінологічної лексики вона пропонує визначати за такими критеріями, як [1] *семантико-когнітивний* із показниками: уміння сприймати, визначати лінгводидактичні поняття, встановлювати їх структуру й родовидові відношення, розподіляти лінгводидактичні терміни на тематичні групи, уміння працювати з термінологічними словниками; *функціонально-комунікативний* із показниками: використання лінгводидактичних термінів у різних видах фахової мовленнєвої діяльності, створення монологічних висловлювань із доцільним використанням лінгводидактичної термінології, навички науково-дослідницької, словникової роботи з лінгводидактичними термінами; *професійний* із показниками: застосування й розуміння ролі лінгводидактичної термінології у фаховому мовленні й у формуванні професійної компетентності вчителя української мови.

У дослідженні Є. Копіци окреслені критерії й показники засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі [10], а саме: *гносеологічний* критерій із показником обізнаності з термінами лінгвістичної, літературознавчої, біологічної, медичної, міжпредметної термінології; *репродуктивний* із показниками: вміння виділяти терміни з тексту й пояснювати, з якої вони наукової галузі; вміння створювати нові терміни різними способами; вміння визначати міжпредметну термінологію; вміння працювати з термінологічними словниками; *оцінно-рефлексійний* із показниками: вміння адекватно оцінювати свою діяльність із термінологічною лексикою (самооцінка); вміння адекватно оцінювати діяльність інших учнів щодо роботи з термінологічною лексикою (взаємооцінка).

Досліджуючи ситуативно-тезаурисний підхід до формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів, Л. Кістанова засвоєння професійної термінології визначала за такими критеріями: інформаційно-перцептивним, аналітико-герменевтичним, етико-конструктивним, лінгвістико-конструктивним, комунікативно-конструктивним [8].

Розуміння сутності та специфіки професійно-термінологічної компетентності передбачає її структурування, виділення єдності компонентного складу. У структурі ПТК Л. Вікторова виділяє предметно-теоретичний, емоційно-ціннісний і професійно-операційний компоненти, яким відповідають пізнавальний, мотиваційний і діяльнісний критерії виявлення [6].

Подібною подається структура ПТК іншими дослідниками, зокрема Н. Бордовська й О. Кошкіна [2] виділяють предметно-пізнавальний, інтелектуально-рефлексивний і комунікативно-мовний компоненти, яким відповідають теоретичний, особистісний і практичний критерії.

П'ятикомпонентна структура ПТК розглянута в дослідженнях І. Власюк [5], що виділяла професійно-креативний, професійно-діяльнісний, комунікативно-особистісний, мотиваційно-вольовий і когнітивно-

пізнавальний компоненти. Їм відповідають такі критерії: критерій розвитку творчих здібностей; результативності використання фахової термінології; професійної спрямованості й самовизначеності особистості; мотивованості вивчення фахової термінології та розвитку вольових якостей; критерій обсягів термінологічних знань і розвитку пізнавальних якостей.

Проаналізувавши різні підходи до виділення структурно-компонентного складу ПТК, вважаємо за доцільне виділення предметно-пізнавального, інтелектуально-рефлексивного та комунікативно-мовленнєвого компонентів, які відрізняються як за сутністю, так і за функціями й відповідними компонентами (таблиця 1).

Таблиця 1

Компонентно-функціональна структура професійно-термінологічної компетентності

Ознаки	Компоненти		
	Предметно-пізнавальний	Інтелектуально-рефлексивний	Комунікативно-мовленнєвий
Характеристика (сутність)	Сукупність знань, що зафіксовані в понятійно-термінологічній формі (фахова терміносистема)	Досвід застосування терміносистеми в навчальній і професійній діяльності	Реалізується в процесі професійного спілкування та педагогічної діяльності
Функції	Когнітивна	Прагматична (діяльнісна)	Комунікативна
Критерій сформованості	Теоретичний (пізнавальний)	Особистісний (мотиваційний)	Практичний (діяльнісний)
Показник сформованості	Кількісна та якісна характеристика рівня сформованості фахової терміносистеми; розуміння сутності та специфіки фахової термінології; готовність до аналізу, синтезу, структурування й систематизації фахової термінології	Наявність пізнавального інтересу, мотивації та професійно-комунікативного прагнення підвищити термінологічний культурний та інтелектуальний рівні	Застосування термінологічних знань у професійній діяльності: укладання фахових словників; прояв комунікативно-мовленнєвої творчої активності; активність комунікативної професійної діяльності
Результат	Розпізнавання терміна відповідної галузі; відтворення дефініції терміна; визначення належності терміна до термінологічної групи	Розуміння значення терміна на основі контекстного аналізу; побудова тезауруса проблеми або теми, модуля; виявлення логічних зв'язків між термінами	Якість сприйняття професійної інформації; структурування мовлення; встановлення контактів у професійному спілкуванні

Предметно-пізнавальний компонент співвідноситься з когнітивним або предметно-теоретичним, адже являє собою сукупність знань, що зафіксовані в понятійно-термінологічній формі. Інтелектуально-рефлексивний компонент співвідноситься з емоційно-ціннісним та особистісним компонентами, адже являє собою певний усвідомлений особистий досвід застосування терміносистеми в навчальній і професійній діяльності. Комунікативно-мовленнєвий компонент співвідноситься з професійно-операційним і діяльнісним і реалізується в процесі професійного спілкування та педагогічної діяльності.

Становлення професійно-термінологічної компетентності визначається рівнем розвитку кожного її структурного компонента. Для об'єктивної оцінки пропонуємо трирівневий аналіз із виділенням низького, середнього та високого рівня сформованості зазначених компонентів.

Відзначимо, що предметно-пізнавальний компонент є визначальним, системоутворювальним для кожного рівня розвитку, адже оперування термінологією забезпечує рефлексію результатів професійної діяльності й успішність професійної комунікації, що базується на знанні термінології відповідної предметної галузі.

Для більш точного визначення рівня сформованості ПТК вважаємо за доцільне звернення до матричної моделі рівнів компетентності, запропонованої Ю. Петровим і Г. Петровою [12]. Матрицю моделі рівнів ПТК можна виразити за трьома змінними, що враховують рівень сформованості трьох основних компонентів: предметно-пізнавального, інтелектуально-рефлексивного та комунікативно-мовленнєвого. Кожен із зазначених компонентів виявляється на трьох рівнях – високому, середньому й низькому. Отже, отримуємо матрицю рівнів розвитку ПТК 3x3x3, тобто 27 комбінацій за ступенем прояву властивостей професійно-термінологічної компетентності. Розподіл комбінацій сформованості окремих компонентів ПТК зображений у таблиці (таблиця 2).

По вертикалі зліва розташовані рівні сформованості предметно-пізнавального компонента ПТК, по горизонталі – інтелектуально-рефлексивного, по вертикалі справа – комунікативно-мовленнєвого. Отже, на місці перетину цих трьох показників визначено рівень розвитку ПТК загалом.

Таблиця 2

**Визначення сформованості професійно-термінологічної компетентності
залежно від рівня розвитку окремих його компонентів**

Предметно- пізнавальний компонент	Інтелектуально-рефлексивний компонент			Комунікативно- мовленнєвий компонент
	1	2	3	
1	Низький	Низький	Низький	1
	Низький	Низький	Низький	2
	Низький	Низький	Середній	3
2	Низький	Низький	Низький	1
	Середній	Середній	Середній	2
	Середній	Середній	Середній	3
3	<i>Низький</i>	<i>Середній</i>	<i>Середній</i>	1
	<i>Середній</i>	<i>Середній</i>	Високий	2
	<i>Середній</i>	Високий	Високий	3

Примітка: 1–3 – позначення рівня сформованості відповідного компонента ПТК: 1 – низький, 2 – середній, 3 – високий.

Запропонована тривимірна матрична модель професійно-термінологічної компетентності формується за результатами діагностичного дослідження рівнів сформованості кожного з компонентів ПТК. Тому для емпіричного визначення стану сформованості компонентів ПТК необхідно вирішити такі завдання:

1. Підібрати методи дослідження та визначити рівень сформованості окремого компонента.

2. Виявити ступінь визначального значення кожного з компонентів на рівень сформованості ПТК (який із компонентів є провідним).

Рівень прояву ПТК можна охарактеризувати так: низький (початковий), середній (достатній) і високий (компетентний).

Щодо підбору методів дослідження та визначення рівня сформованості окремого компонента, то їх можна розподілити в такі групи:

1. Методи визначення ступеня розпізнавання та грамотного використання термінів.
2. Методи визначення особливостей застосування термінів у письмовому мовленні.
3. Методи визначення самооцінки ступеня володіння термінологією за фахом.
4. Методи обробки отриманих даних.

До першої групи методів, що визначають ступінь володіння термінами, можна зарахувати тестування.

Типи завдань, що можуть бути запропоновані респондентам, такі:

- розпізнавання слів-термінів певної тематичної або галузевої належності;
- формулювання дефініцій у межах певної теми, модуля, навчальної дисципліни;
- синонімічно-антонімічний аналіз термінів;
- побудова понятійних карт (ментальних карт) і визначення понятійно-категоріального апарату;
- аналіз терміноелементів.

Другу групу становлять методи виявлення особливостей застосування термінів у письмовому мовленні.

Із цією метою доцільно використовувати:

- методику М. Холодної «Формулювання проблем» [14];
- кейс-завдання на підбір термінів, що відповідають змісту запропонованої чи обраної проблеми [3];
- контрольні завдання визначення рівня знань із фахових дисциплін.

До третьої групи методів можна зарахувати анкетування, що дає змогу отримати необхідну характеристику респондентів і встановити особливості самооцінки ступеня володіння термінологією, порівняння результатів оцінювання викладачів або незалежних експертів:

- методику Н. Лусканової й анкету «Мотивація навчання у вищих навчальних закладах» Т. Ільїної [11];
- анкетування на визначення рівня сформованості навичок самоконтролю та самооцінки й рефлексивності студентів (А. Карпов, В. Пономарьова) [4];
- анкетування з визначення рівня професійної спрямованості (Д. Дубовицька);
- тест на самодіагностику професійно-комунікативної компетентності (мовне портфоліо) (А. Літвінчук).

Окрему групу методів становлять методи обробки отриманої інформації, адже за результатами дослідження виникає необхідність систематизації кількісних даних великих обсягів. До них належать методи контент-аналізу й методи математичної статистики в тому числі й для розроблення емпіричної моделі розвитку ПТК спеціаліста, пошуку факторів та умов, що визначають успішність та ефективність цього процесу.

Висновки. Виявлення комбінацій рівнів розвитку окремих структурних компонентів і відповідного загального рівня розвитку ПТК є важливим і складним науково-дослідним завданням, що визначає основний напрям діагностики особливостей формування та розвитку ПТК на різних етапах професійного становлення майбутнього педагога. Рівень розвитку ПТК відображає тривимірну модель, яка враховує рівень сформованості основних її компонентів: предметно-пізнавального, інтелектуально-рефлексивного та комунікативно-мовленнєвого.

До найбільш перспективних проблем подальшого дослідження варто зарахувати виявлення факторів, що зумовлюють особливості формування ПТК на етапі як професійної підготовки, так і професійної діяльності майбутнього педагога.

Використана література:

1. Бородіна Н. С. Наукові засади професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Херсон, 2007. 22 с.
2. Бордовская Н. В., Кошкина Е. А. Терминологическая компетентность специалиста: проявление и уровни развития. *Человек и образование*. 2016. № 3 (48). С. 4–11.
3. Кейс-метод как средство оценивания и развития терминологической компетентности будущего педагога / Н. В. Бордовская, Е. А. Кошкина, М. А. Тихомирова, Н. Бочкина. *Интеграция образования*. 2018. Т. 22. № 4. С. 728–749.
4. Бугерко Я. М. Психологічна динаміка розгортання рефлексивних процесів у модульно-розвивальному освітньому циклі: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Одеса, 2009. 255 с.
5. Вікторова Л. Діагностування результатів навчання студентів іншомовної професійно-орієнтованої лексики. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. № 2–3 (20–21). С. 132–139.
6. Вікторова Л. В. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернівці, 2009. 20 с.
7. Власюк І. В. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх бакалаврів економіки в процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2015. 20 с.
8. Кистанова Л. П. Ситуативно-тезаурисний підхід к формированию иноязычной коммуникативной компетентности будущих специалистов туристической индустрии: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Сочи, 2006. 28 с.
9. Ковальчук О. Діагностування результатів навчання як один з напрямів педагогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу *Вісник Львівського університету. Серія «Педагогіка»*. 2005. Вип. 19. Ч. 2. С. 83–91.
10. Копіца Є. П. Збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2006. 20 с.
11. Методики, тести, анкети. URL: http://tulygolove-zosh.edu.kit.sumy.ua/informaciya_pro_zaklad/psihologichna_sluzhba_shkoli/metodiki_testi_anketi/.
12. Петров Ю. А., Петрова Г. И. Уровни компетентности: модель, классификация, иерархия. *Образовательные технологии*. 2014. № 4. С. 65–70. URL: <http://www.iedtech.ru/files/journal/2014/4/levels-of-competence.pdf>.
13. Федірчук Т. Д. Розвиток педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи (теоретико-методичний аспект): монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. 448 с.
14. Холодная М. А. Психология интеллекта: Парадоксы исследования. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 272 с. URL: http://intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/library/Holodnaya_Psihologiya_intellekta.pdf.

References:

1. Borodina N. S. Naukovi zasady profesiinoho zasvoiennia lnhvodydaktychnoi terminolohii studentamy filolohichnykh fakultetiv: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02. Kherson, 2007. 22 s.
2. Bordovskaya N. V., Koshkina E. A. Terminologicheskaya kompetentnost spetsialista: proyavlenie i urovni razvitiya. *Chelovek i obrazovanie*. 2016. № 3 (48). S. 4–11.
3. Bordovskaya N. V., Koshkina E. A., Tihomirova M. A., Bochkina N. Keys-metod kak sredstvo otsenivaniya i razvitiya terminologicheskoy kompetentnosti buduschego pedagoga Integratsiya obrazovaniya. 2018. T. 22. № 4. S. 728–749.
4. Buhenko Ya. M. Psykholohichna dynamika rozhortannia refleksyvnykh protsesiv u modulno-rozvyvalnomu osvithnomu tsykli: dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.07. Odesa, 2009. 255 s.
5. Viktorova L. Diahnostuvannia rezultativ navchannia studentiv inshomovnoi profesiino-orientovanoi leksyky. *Porivnialno-pedahohichni studii*. 2014. № 2–3 (20–21). S. 132–139.
6. Viktorova L. V. Formuvannia profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti studentiv vyshchyykh ahrarnykh navchalnykh zakladiv u fakhovii pidhotovtsi: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Chernihiv, 2009. 20 s.
7. Vlasjuk I. V. Formuvannia profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti maibutnykh bakalavriv ekonomiky v protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Vinnytsia, 2015. 20 s.
8. Kistanova L. P. Situativno-tezaurnsnyiy podhod k formirovaniyu inoyazyichnoy kommunikativnoy kompetentnosti buduschih spetsialistov turindustrii: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.08. Sochi, 2006. 28 s.
9. Kovalchuk O. Diahnostuvannia rezultativ navchannia yak odyz n napriamiv pedahohichnoi vzaiemodii subiektiv navchalnoho protsesu Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii pedahohika. 2005. Vyp. 19. Ch. 2. C. 83–91.
10. Kopitsa Ye. P. Zbahachennia slovnykovoho zapasu uchniv himnazii naukovoju navchalno-terminolohichnoiu leksykoju na mizhpredmetnii osnovi: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Odesa, 2006. 20 s.
11. Metodyky, testy, ankety. URL: http://tulygolove-zosh.edu.kit.sumy.ua/informaciya_pro_zaklad/psihologichna_sluzhba_shkoli/metodiki_testi_anketi/.
12. Petrov Yu. A., Petrova G. I. Urovni kompetentnosti: model, klasifikatsiya, ierarhiya. *Obrazovatelnyie tehnologii*. 2014. № 4. S. 65–70. URL: <http://www.iedtech.ru/files/journal/2014/4/levels-of-competence.pdf>.
13. Fedirchuk T. D. Rozvytok pedahohichnoho profesionalizmu molodoho vykladacha vyshchoi shkoly (teoretyko-metodychnyi aspekt): Monohrafiia. Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t, 2015. 448 s.
14. Holodnaya M. A. Psihologiya intellekta: Paradoksyi issledovaniya. SPb.: Piter, 2002. 272 s. URL: http://intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/library/Holodnaya_Psihologiya_intellekta.pdf.

Pererva V. V. Matrix model of professional and terminological competence levels of future teacher

The article is devoted to finding the rational instruments assessments the professional and terminological competence (PTC) level of future specialists based on reasonable and unified criteria and indicators. It is a necessary prerequisite for the effectiveness of PTC formation process. The structure insight is outgoing stage of development the methodology of designation. That's why the analysis of component composition was made. It is represented by the unity of subject-cognitive, intellectual-reflective

and communicative-speech components. The formation of the PTC is determined by the level of development of its structural components. The three-level analysis of each component of PTC structure is proposed. The objectivity of the overall assessment is ensured by the estimation combination of its level. Criteria PTC formation is accord to its structure which is presented by theoretical (gnosological), personality (motivational) and practical (communicative) component. The decisive significance of the subject-cognitive component is emphasized, it is manifested in the development and improvement of the active special terms vocabulary of future specialist and directly determines the theoretical (cognitive) activity and realization of reflexive and practical activity by specialist.

The characteristic of low (primary), medium (sufficient) and high (competent) levels of PTC formation is given. The three-dimensional matrix model of determination the level of formation the professional and terminology competence of future specialist is reviewed. The main tasks of the empirical definition of forming conditions of the components PTC are formulated. The main groups of methods for studying the formation level of a separate PTC component is singled out.

Key words: *professional and terminological competence, criterion, indicator, level, matrix model, future teacher.*

УДК 159.9:37.013

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.41>

Підліпняк І. Ю., Дука Т. М.

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІВ: ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ

Стаття присвячена результатам порівняльного аналізу термінологічного апарату, що використовується для позначення феномена «професійне вигорання». Синдром «професійного вигорання» розглядається психологами як один із проявів стресу, з яким стикається людина у власній професійній діяльності. Цей термін – загальна назва наслідків тривалого робочого стресу й певних видів професійної кризи. Сучасними науковцями з'ясовано, що представники професій, пов'язаних із взаємодією з людьми, зокрема педагоги, у зв'язку з великою емоційною напруженістю, нестандартністю педагогічних ситуацій, відповідальністю і складністю схильні до розвитку синдрому «професійного вигорання». Педагог як суб'єкт освітнього процесу здійснює вплив на особистість через призму сформованості власної актуально-цілісної сфери, саме тому, якщо він схильний до емоційного вигорання, він потребує допомоги.

Визначено чинники, причини й симптоми виникнення цього явища. Окреслено основні напрями профілактики професійного вигорання фахівців педагогічної сфери. Акцентовано на необхідності дослідження профілактичних методів і технологій запобігання професійному вигоранню.

У разі появи й розвитку ознак емоційного вигорання необхідно звернути увагу на покращення умов праці (організаційний рівень), характер взаємин у колективі (міжособистісний характер), особистісні реакції та захворюваність (індивідуальний рівень). Суттєва роль у боротьбі з синдромом емоційного вигорання відводиться самій людині. Для запобігання синдрому «професійного вигорання» необхідно дотримуватися рекомендованих принципів власної поведінки та професійної діяльності: планування й нормування педагогічної діяльності, обов'язковий відпочинок, розваги та посильні й приємні фізичні навантаження, психологічне розвантаження, уникання нездорової конкуренції й терпіння.

Ключові слова: *педагог, професійне вигорання, емоційне вигорання, профілактика синдрому професійного вигорання.*

Професія педагогів є однією серед більшості соціально значущих, тому що їхня професійна діяльність пов'язана з формуванням суспільної свідомості, передачі культурного надбання та потреб людей. Сучасна освітня система вимагає від особистості педагога швидкого реагування на щоденні події, точності його дій і належного рівня сформованості його емоційної сфери. Сучасними науковцями з'ясовано, що представники професій, пов'язаних із взаємодією з людьми, зокрема педагоги, у зв'язку з великою емоційною напруженістю, нестандартністю педагогічних ситуацій, відповідальністю та складністю схильні до розвитку синдрому «професійного вигорання». Педагог як суб'єкт освітнього процесу здійснює вплив на особистість через призму сформованості власної актуально-цілісної сфери, саме тому, якщо він схильний до емоційного вигорання, він потребує допомоги.

Питання професійного вигорання відображено в працях зарубіжних і вітчизняних учених, які проаналізували структуру цього синдрому (Л. Карамушка, С. Максименко); визначили методи його діагностики (В. Бойко, Н. Водоп'янова); дослідили синдром «професійного вигорання» в учителів (Т. Зайчикова, О. Ковальчук, Г. Федосова, О. Філатова, О. Філь); розробили рекомендації з подолання стресів у педагогічній діяльності (В. Калошин); визначили гендерні аспекти впливу на синдром «професійного вигорання» в професійній кар'єрі працівників освітніх організацій (Т. Зайчикова, С. Максименко); з'ясували вплив емоційного вигорання на професійну поведінку (К. Маслач, С. Джексон).

Феномен «професійне вигорання» досить ґрунтовно висвітлений у науковій літературі, однак сьогодні мало звертається уваги на ефективні психолого-педагогічні технології, спрямовані на профілактику виникнення цього явища та зниження ризику формування й появи професійної кризи загалом.

Варто зазначити, що професія педагога в силу своєї специфіки є стресогенною, оскільки передбачає залученість у довготривалий емоційно складний процес спілкування з особами різного віку, соціального статусу.

ЗМІСТ

<i>Алексєєнко-Лемовська Л. В.</i> СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ, ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ.....	5
<i>Байрамов Руслан Халік огли</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУМО В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	10
<i>Балабан Я. Р.</i> СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОЇ ПІДТРИМКИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК НОВИЙ ЩАБЕЛЬ У СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	14
<i>Березівська Л. Д.</i> ІДЕЇ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ВИХОВАННІ В УЧНІВ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У РУСЛІ РОЗБУДОВИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	19
<i>Богомолова Н. М.</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ РИС ГРОМАДЯНСЬКОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ У СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	23
<i>Бухнієва О. А., Банкул Л. Д.</i> САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ.....	28
<i>Васильєва М. П.</i> СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ І АНДРАГОГІЧНИХ ОСНОВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В РІЗНОВІКОВІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ГРУПІ.....	31
<i>Великжаніна Д. В.</i> ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	35
<i>Гнатів З. Я.</i> УНІВЕРСИТЕТ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: ІНСТИТУЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ.....	42
<i>Гордійчук С. В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	46
<i>Грицаєнко Л. М.</i> САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ПРОЦЕС САМОВИХОВАННЯ, САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	50
<i>Губіна О. Ю.</i> СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	55
<i>Дмітрієва Н. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ХАТХА-ЙОГИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	58
<i>Долгопол О. О.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА З ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ».....	61
<i>Железняк О. В., Цокур О. С.</i> РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ТА ОРГАНІЗАТОРІВ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....	65
<i>Жозе да Коста Г. О.</i> ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	69
<i>Завражна О. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «УЗАГАЛЬНЕНІ СИЛИ» В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ.....	74
<i>Івершинь А. Г.</i> ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	78

<i>Ілліна О. В.</i> СОЦІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ.....	83
<i>Ісаєва І. Ф.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ НИЖЧОЇ ЛАНКИ ФЕДЕРАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НІМЕЧЧИНИ.....	86
<i>Катінус О. С.</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	92
<i>Кирилюк А. В.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ ІДЕЇ «ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ» У ДИСКУРСІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ЗНАННЯ.....	97
<i>Коваль Л. В.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МОДЕЛЮВАННЯ УРОКУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	101
<i>Короткова Л. І.</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ.....	105
<i>Коротун О. В.</i> ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	109
<i>Кравець Р. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	113
<i>Кримчак Л. Ю.</i> ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ ЯК ПРОЯВ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	117
<i>Лещій Н. П.</i> ДІАГНОСТИКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ДІТЕЙ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ.....	121
<i>Мартинець Л. А.</i> ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ, КАНАДИ, США.....	125
<i>Меняйло В. І.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ДО ДОСЛІДНИЦЬКО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	128
<i>Михайлішина К. І.</i> АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ СУЧАСНОГО УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ.....	132
<i>Москальова Л. Ю., Жейнова С. С., Єрьоміна Л. Є.</i> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК СОЦІАЛЬНА ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ: АНАЛІЗ ЗАКОРДОННИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	136
<i>Незамай М. І.</i> АДАПТАЦІЯ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ РОДИН.....	139
<i>Ніколенко Л. І.</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	144
<i>Ніконенко Т. В.</i> МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ.....	148
<i>Новосадова С. А.</i> ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	153
<i>Пагура Т. І.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ НА ІДЕЯХ МИРУ.....	157
<i>Пасічник О. О.</i> СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗВО.....	162

<i>Паславська І. С.</i> РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ФАКУЛЬТЕТУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	166
<i>Перерва В. В.</i> МАТРИЧНА МОДЕЛЬ РІВНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.....	170
<i>Підлипняк І. Ю., Дука Т. М.</i> ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІВ: ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ.....	175
<i>Пліско Є. Ю.</i> ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ З'ЇЗДІВ ПРЕДСТАВНИКІВ ВИПРАВНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	179
<i>Плющик Є. В., Малішевська І. В.</i> ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ АКТИВНОГО СЛОВНИКА В ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ОРХЕСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	183
<i>Побоча Т. Д.</i> ЗМІСТОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ НАПЕРЕДОДНІ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ 1958 РОКУ.....	187
<i>Подковировфф Нанушка</i> ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ.....	193
<i>Пономарьова Г. Ф.</i> ЕЙДЖИЗМ ЯК ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	198
<i>Поченюк Я. В.</i> ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ, ЗМІСТОВИЙ І СТРУКТУРНИЙ АСПЕКТИ КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	203
<i>Раус В. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.....	207
<i>Рубель І. С.</i> АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	210
<i>Севастюк М. С., Слабко В. М.</i> СУЧАСНА ПОЧАТКОВА ШКОЛА В ОСВІТНІХ ВИМІРАХ ВАСИЛЯ СУХОМЛІНСЬКОГО.....	215
<i>Сироєжко О. В.</i> МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ДИТЯЧОМУ ОРКЕСТРІ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	219
<i>Сич Т. В.</i> АНАЛІЗ ТЕМАТИКИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ, ЗАХИЩЕНИХ У 2000–2007 РОКІВ.....	223
<i>Солоня Ю. О.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ПІД ЧАС ПРОЕКТУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ В УМОВАХ АДАПТИВНОГО НАВЧАННЯ.....	228
<i>Стеблюк С. В.</i> КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	237
<i>Степанова А. О.</i> ДУХОВА МУЗИКА Й ДУХОВА ОСВІТА: ІСТОРИОГРАФІЯ ТА РЕАЛЬНІСТЬ.....	241
<i>Струк А. В.</i> КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	248
<i>Стрюк К. М.</i> ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ.....	251

<i>Сяська І. О.</i> СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН.....	255
<i>Taimasov Yu. S., Zub O. V., Turchynov A. V.</i> ANALYSIS OF APPROACHES TO THE “INDIVIDUAL SELF-SAVING” CONCEPT IN PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL LITERATURE.....	260
<i>Фрумкіна А. Л.</i> АКТУАЛЬНОСТЬ И СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ОБУЧЕНИЮ ШКОЛЬНИКОВ ПРАКТИЧЕСКИМ ДИСЦИПЛИНАМ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ...	264
<i>Хижняк І. А., Ляшов Н. М.</i> ПРИЙОМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УМІНЬ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ РОЗУМІТИ ТЕКСТИ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	268
<i>Черепаня М. Т.</i> СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ В ЗАКАРПАТТІ В 1919–1939 РОКАХ.....	272
<i>Шкафарак О. В.</i> ПРОБЛЕМА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	277
<i>Шостак І. І.</i> СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ АПРОБАЦІЇ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФІНАНСИСТІВ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕКСТІВ.....	281
<i>Штика Ю. М.</i> ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, СПРЯМОВАНИХ НА РОЗВИТОК ЇХ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	285
<i>Шумило М. Ю.</i> МЕДИЧНА ОСВІТА У США ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	289
<i>Щерба Н. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ДЦП.....	293
<i>Якубовська М. С.</i> ДОСВІД НАУКОВОЇ ШКОЛИ АКАДЕМІКА Н. Г. НИЧКАЛО В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ СУЧАСНОСТІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	297
<i>Ярошенко О. В.</i> СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ІНШОМОВНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	301
<i>Марусинець М. М., Макаренко Л. Л.</i> ВАСИЛЬ СУХОМЛІНСЬКИЙ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО АКМЕ ВЧИТЕЛЯ.....	306

CONTENTS

Aleksieienko-Lemovska L. V. Components of professional competence of educators of pre-school educational institutions: pedagogical excellence, pedagogical creativity.....	5
Bairamov Ruslan Khalik ogy. Perspectives for development of sumo in Kharkiv region.....	10
Balaban Ya. R. Electronic educational protection support system as a new welded in the educational system.....	14
Berezivska L. D. V. O. Sukhomlinsky's ideas on the role of the teacher in students' patriotic education feelings of the new Ukrainian school.....	19
Bogomolova N. M. The problem formation of citizenship in the higher school students in modern scientific researches.....	23
Bukhnieva O. A., Bankul L. D. Self-education in the instrumental preparation of future music teachers.....	28
Vasylieva M. P. The correlation between the pedagogical and andragogical foundations of teaching a foreign language in a multi-aged group of learners.....	31
Velykzhanina D. V. Diagnosis of the readiness of the future social pedagogues' formation of the adolescents' life competence in general educational institutions.....	35
Hnativ Z. Ya. University as strategic resource for society development: institution and transformation.....	42
Hordiichuk S. V. Ensuring of the quality educational activities of the institution medical education through the introduction of information and communication technologies.....	46
Hrytsaenko L. M. The actual work of students is the process of self-education, self-development of the personality of teachers in the future.....	50
Gubina O. Yu. The state of development of the problem of open education through the prism of philosophical research.....	55
Dmitriieva N. S. Features of Hatha Yoga in lessons with young children of school age.....	58
Dolgopol O. O. Improvement of education-methodic for the virtual informational media from the discipline «Ukrainian for Specific Purposes».....	61
Zheleznyak O. V., Tsokur O. S. The results of an experiment on formation of the pedagogical proficiency of future romanic-germanic philologists being the acting elements and organizers of the gender-oriented education of students.....	65
Jose da Costa H. O. Project activity in the educational process of the establishment of general secondary education.....	69
Zavrzhna O. M. Features of the methodology for the formation of the concept of «Generalized forces» in the preparation of the future teacher of physics.....	74
Ivershin A. H. Artistic-creative competence of future educators of pre-school institutions as a pedagogical problem.....	78
Illina O. V. Gifted schoolchildren's social motivation.....	83
Isaieva I. F. Organization and content of professional training for the lower-level personnel of the federal police of Germany.....	86
Kapinus O.S. Competent approach to the formation of professional subjectivity of future officers of the Armed Forces of Ukraine.....	92
Kyryliuk A. V. The methodological aspects of development of an idea of «child-centrism» in the discourse of modern pedagogical knowledge.....	97
Koval L. V. The conceptual fundamentals of the lesson's modeling within the new Ukrainian school.....	101
Korotkova L. I. Professional training of future specialists in the field of services in scientific literature and pedagogical practice.....	105
Korotun O. V. Bases of professional preparation for future teachers of informatics in higher education institutions.....	109

Kravets R. A. specificities of foreign language teaching in the conditions of internationalising the education space.....	113
Krymchak L. Yu. Dual form of training as a manufacturer social partnership.....	117
Leshchii N. P. Diagnostics of functional condition and physical preparation of children with complex developmental disorders under conditions of educational and rehabilitation center.....	121
Martynets L. A. To the issue of professional development of teachers of UK, Canada and USA.....	125
Meniailo V. I. Theoretical and practical aspects of staffing of the process of preparation of the training of the future doctors of philosophy for research and innovation activity	128
Mykhailishyna K. I. The analysis of the modern English lesson components and its organization.....	132
Moskaleva L. Yu., Zheinova S. S., Eremina L. E. Formation of the creative personality of preschool children as a social necessity: an analysis of foreign studies.....	136
Nezamay M. I. Adaptation and psychological and pedagogical support for preschool children from internally displaced families.....	139
Nikolenko L. I. The essence and structure of the professional culture of future teachers of musical art.....	144
Nikonenko T. V. The model of training masters of primary school for the implementation of the technology of context teaching	148
Novosadova S. A. Stages of forming the creative independence of the future teacher of music in the process of learning musical-theoretical disciplines.....	153
Paguta T. I. The theoretical grounds of younger generation's education based on ideas of peace.....	157
Pasichnyk O. O. Modern educational technologies as a tool of students' self-realization in Higher Educational Institutions.....	162
Paslavska I. S. Risk-management of the faculty of higher educational establishment	166
Pererva V. V. Matrix model of professional and terminological competence levels of future teacher.....	170
Pidlypniak I. Yu., Duka T. M. Professional burnout by teachers: prevention and overcoming.....	175
Plisko Ye. Yu. From the history of the organization of congresses of representatives of the correctional institutions for minors in the late XIX – early XX century.....	179
Pluschik E. V., Malishevskaya I. V. Problems of creation of active vocabulary in children with general speech underdevelopment for elements orchestiks training.....	183
Poboca T. D. Content and organizational priorities of teachers' gualification improvement before educational reforms (early 50th of the 20th century – 1958).....	187
Podkovyroff Nanouchka. Theory and practice of the implementation of the tasks of intercultural education in France.....	193
Ponomarova H. F. Ageism as a problem of formation of spiritual-moral value orientations in student youth.....	198
Pocheniuk Y. V. Terminological, Content and Structural Aspects of Communicative-Strategic Competence of Future English Teachers.....	203
Raus V. V. The choice features of resources for professional competence development of elementary school teachers in system of nonformal continuing education.....	207
Rubel I. S. Analysis of results of experimental work on the formation of visual culture of future fine arts teachers in the process of their professional training.....	210
Syroiezhko O. V. Musical and aesthetic education of adolescents in the children's orchestra of folk instruments.....	215
Sevastyuk M. S., Slabko V. M. Modern primary school in educational dimensions of Vasyl Sukhomlinsky.....	219
Sych T. V. Analysis of the thematics of reasearch papers in the field of education management problems protected in 2000–2007.....	223

Solona Yu. O. Application of informational support at the time of design of research activity of future teachers of biology in adaptive education conditions.....	228
Steblyuk S. V. Concept of formation of professional competence in future specialists from entrepreneurship, trade and exchange activities	237
Stepanova A. O. Wind music and spiritual education: Historiography and reality.....	241
Struk A. V. Communicative approach to preparing future teachers in the primary school.....	248
Striuk K. M. Information and communication technologies as a means of forming the professional competence of future specialists in computer engineering.....	251
Siaska I. O. Structural components, criteria and levels of compatibility of the ecological competency of future teachers of natural sciences.....	255
Taimasov Yu. S., Zub O. V., Turchynov A. V. Analysis of approaches to the “Individual self-saving” concept in psychological and pedagogical literature.....	260
Frumkina A. L. Topicality and essence of training the future primary school teachers to teach students the educational subjects in a foreign language.....	264
Khyzhniak I., Liashov N. Techniques to Improve the Skills of Students-Philologists to Comprehend the Foreign Literature Texts.....	268
Cherepania M. T. The residential institutions establishment and development social and pedagogical bases in Transcarpathia in 1919–1939.....	272
Shkafarak O. V. The problem of artistic and aesthetic education at English lessons.....	277
Shostak I. I. Statistical analysis of the experimental approbation of methods of developing English lexical competence of future financiers in the process of reading professionally oriented texts.....	281
Shtyka Yu. M. Forms of the organization of training students' economic specialties for the development of analytical competence.....	285
Shumylo M. Yu. Medical education in the USA after World War II.....	289
Shcherba N. S. The practice-oriented teaching foreign language senior learners with cerebral palsy: implementation possibilities.....	293
Yakubovska M. S. The experience of the scientific school of academician N. H. Nychkalo in the system of high professional school of the present: cultural aspect.....	297
Yaroshenko O. V. Structural model of foreign-language intercultural communicative competence.....	301
Marusinets M. M., Makarenko L. L. Vasyl Sukhomlinsky and the development of professional acme teacher.....	306

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи

Випуск 69

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

Матеріали подані мовою оригіналу

Шеф-редактор – В. П. Андрущенко

Головний редактор серії – Л. Л. Макаренко

Відповідальний секретар – Л. А. Куліш

Технічний редактор – Т. С. Меркулова

Верстка – Н. С. Кузнєцова

Підписано до друку 05.06.2019.

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 38,13. Обл.-вид. арк. 42,11.

Замов. № 0819/177. Наклад 300 прим.

Віддруковано з оригіналів

Друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

73021, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.

Телефон +38 (0552) 39-95-80

E-mail: mailbox@helvetica.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6424 від 04.10.2018 р.

Scientific edition

**NAUKOWYI CHASOPYS
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY**

Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives

Issue 69

Published in authors edition with the original models authors.

Materials submitted in the original language

Editorial Director – V. P. Andrushchenko

Editor-in-chief of series – L. L. Makarenko

Executive secretary of series – L. A. Kulish

Technical editor – T. S. Merkulova

Layout designer – N. S. Kuznetsova

Signed for publication 05.06.2019.

Format 60x84/8. Headset Times New Roman.

Offset paper. Digital printing. Probation print sheet. 38,13. Published sheets. 42,11.

Order No. 0819/177. Circulation 300.

Printed on the basis of originals

Printing House – Publishing House «Helvetica»

73021, Kherson, Parovozna str., 46a, office 105.

Phone +38 (0552) 39-95-80

E-mail: mailbox@helvetica.com.ua

Certificate of the subject of publishing business

DK No 6424 dated October 04, 2018